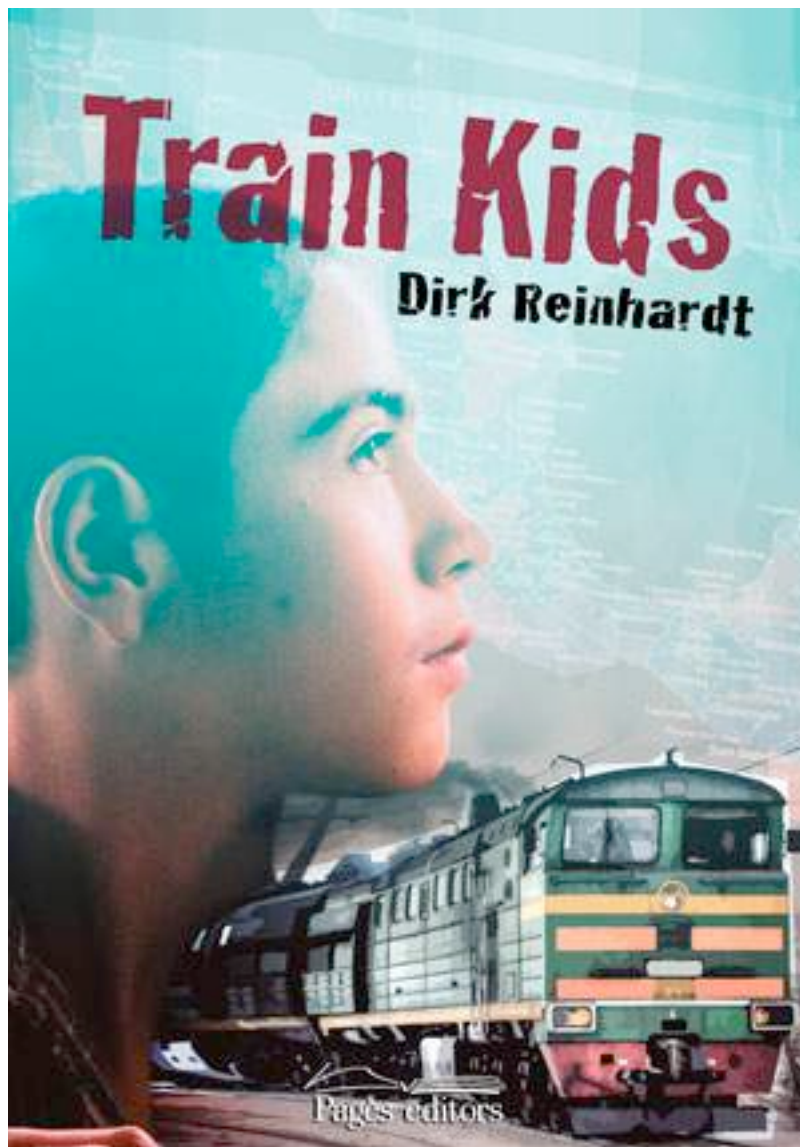

El tren de la mort

Andreu Sotorra

Dirk Reinhardt. «Train Kids». Traducció de l'alemany de Montserrat Franquesa i Gòdia. Coberta de l'Editorial Gerstenberg Verlag. Col·lecció Nandibú Jove. Pagès Editors. Lleida, 2016. Pàgs. 347. A partir de 15 anys.

Ara que els EUA es preparen per a les eleccions a la presidència que han de donar el relleu a Barack Obama, el conflicte de la immigració a la frontera amb Mèxic és un dels temes que contrasten entre els demòcrates i els republicans. Entre els disbarats populistes i xenòfobs del candidat Donald Trump, hi ha la proposta d'aixecar definitivament un mur que impedeixi l'entrada als EUA d'immigrants dels països més pobres de l'Amèrica Central com El Salvador, Nicaragua, Hondures, Guatemala o el mateix Mèxic.

Mentrestant, el corredor de la mort —o, en aquest cas, el Tren de la Mort o la Bèstia— com l'anomenen els que s'hi troben, fa les funcions sobre rails que les pasteres fan sobre les ones del Mediterrani amb els immigrants que fugen de la fam, els genocidis o de les guerres. I els perills i les conseqüències d'aquesta crisi es repeteixen: màfies, pillatge, corrupció policial i un permanent jugar-se la vida per un món millor.

Es calcula que, cada any, més de 500.000 immigrants vinguts del sud s'enfilen il·legalment als trens de càrrega sortejant tots els perills per fer la ruta per tot Mèxic cap al nord. ¿Quants se'n surten amb èxit? ¿Quants cauen a les mans de la policia d'immigració? Molts d'ells, uns 50.000, són joves, adolescents, criatures que s'han fet grans de cop i que volen arribar a les grans ciutats dels EUA on teòricament trobaran la seva mare, el seu pare o un germà gran que va fugir abans que ells, amb la promesa, impossible de complir, que un dia tornarien.

Entre Guatemala i els EUA, l'únic mitjà possible és la línia del ferrocarril mexicà. Prop de 1.500 milles durant les quals s'han d'agafar entre quinze o vint trens de mercaderies diferents. La majoria dels accidents tràgics es produeixen quan els immigrants s'hi enfilen o se'n despenegen. D'altres es produeixen per un mal cop al sostre dels vagons, o per asfixia i deshadritació els que tenen la sort de viatjar a l'interior d'un dels combois. Uns altres són víctimes de les bandes criminals que es troben pel camí. Unes bandes que s'enriqueixen amb el pillatge i que tenen només una cara oposada: l'ajut isolat de comunitats organitzades en precàries i improvisades oenagés que els acullen i els faciliten menjar, roba i medicines. El tram final, però, per als que aconsegueixen tocar la frontera amb els EUA, l'han de resoldre sols, ja sigui amb els passadors anomenats «coyotes» i encara sota el perill que siguin detinguts per la policia quan treuen el cap a l'altra banda, al paradís somniat.

L'epopeia dels immigrants del Tren de la Mort ha arribat en els últims anys als mitjans de comunicació, la literatura i el cinema. La

mostra més evident potser és el documental «Which Way Home», de la cineasta Rebecca Camisa, produït pel canal de televisió nord-americà Home Box Office (HBO), i que el 2010 va ser nominat als Oscar. El més colpidor d'aquest documental és que relata la història dels grups de nois entre 9 i 16 anys que abandonen les seves llars per pujar als EUA. Un relat similar, doncs, al que fa l'historiador i escriptor alemany Dirk Reinhardt (Bergneustadt, 1963) en la seva novel·la «Train Kids», una novel·la que no pot amagar la vena periodística de l'autor, ofici que va exercir fins fa sis anys, perquè es basa en una investigació de treball de camp amb protagonistes joves de la immigració i inclou —dins de l'especulació literària que exigeix la ficció— una rigorosa documentació tant pel que fa al recorregut del tren per Mèxic com de les dificultats amb què es troben els seus personatges.

L'autor crea un grup de cinc adolescents —un d'ells és una noia que s'ha de fer passar per noi per evitar pitjors conseqüències— que s'enfilen al Tren de la Mort, tots amb un objectiu comú: el de trobar la seva mare o el seu parent més pròxim als EUA. Per ells, Los Angeles, Chicago o Nova York és un miratge que ha de deixar enrere la pobresa d'on vénen, però també un miratge dins del qual hi ha la persona amb qui no han pogut viure l'estimació de la infantesa.

La novel·la és densa i extensa. I afortunadament compta amb una traducció de Montserrat Franquesa que la fa planera i suggerent. Cal, doncs, que el lector s'hi posi amb ganes i s'enfilí també al Tren de la Mort com en Fernando, l'Emilio, la Jaz, l'Àngel i el Miguel, el narrador de l'odissea i al qual l'autor atorga el privilegi d'incloure amb la seva veu, dins la duresa de la trama, petits moments de reflexió i de relació sentimental amb algunes cartes, poques, que escriu quan pot a la seva germana Juanita que ha deixat a Guatemala amb la promesa que un dia li va fer també la seva mare a ell: que tornaria a buscar-la. En canvi, el mínim rastre enamoradís que hi ha dins de la novel·la entre ell i la Jaz, per als lectors amants del romanticisme, segurament que els passarà massa de volada.

Una novel·la, doncs, per a amants de l'acció, del perill, de l'enginy i l'heroisme dels protagonistes, amb un registre que no es permet gaires floritures literàries ni efluis poètics i que es guarda a la màniga algunes sorpreses que van desvelant qui és cadascun dels cinc adolescents, què fa i què vol en la seva fugida cap al nord.

«Train Kids», ni que ho pugui semblar pel seu caràcter de «road movie», no té res a veure amb aquella altra odissea del segle passat, «On the road», de Jack Kerouac, tot i que la de Dirk

Reinhardt també es podria titular, si volgués, «On the rail», per lligar amb la tradició literària. Però així com als joves integrants de la «Beat Generation» de Kerouac totes els ponien i buscaven només la manera de viure lliurement, panxacontents i com més bé millor, als joves de la crisi humanitària dels refugiats del segle XXI els mou una altra mena de llibertat: la que els permeti formar part dignament d'un món que els ha exclòs injustament per ser d'on són i per venir d'on vénen.

Alguns vídeos d'interès

(per visionar-los, cal descarregar abans el PDF):

Tràiler del documental «Which Way Home»:

<https://youtu.be/MmLMCuatzV0>

Una part del documental quan alguns immigrants són acollits en una de les Cases dels Emigrants:

<https://youtu.be/cgaPU9rzTHQ>

L'escriptor Dirk Reinhardt parla de «Train Kids» (en alemany):

<https://youtu.be/rTnpwvg1Mkl>
